

بررسی وجود ژن *cagE* در ایزوله های هلیکوباکتر پیلوری جدا شده از بیماران مبتلا به زخم های پیتیک، سرطان معده و سوء هاضمه های بدون زخم

محمد حسن شیرازی (Ph.D.)*

محمد رضا پورمند (Ph.D.)^{†*}

وحیده آقارضایی محقق (M.Sc.)***

محمد رضا حق شناس (Ph.D.)**

چکیده

سابقه و هدف: هلیکوباکترپیلوری به عنوان عامل بیماری‌زایی جدی در دستگاه گوارشی انسان به شمار می‌رود و عفونت ناشی از آن ممکن است در ارتباط با وجود یا عدم وجود ژن *cagE* باشد. این مطالعه به منظور بررسی وجود ژن *cagE* در ایزوله های هلیکوباکتر پیلوری و ارتباط *cagE* با سوء هاضمه های بدون زخم، زخم های پیتیک و سرطان صورت گرفت.

مواد و روش ها : ۱۵۰ نمونه بیوپسی بیماران بر روی محیط های اختصاصی بروسا لا آگارو کمپیلوباکتر واجد خون گوسفندی و آنتی بیوتیک های سه گانه کشت داده شد. پس از بررسی کلنجی های به دست آمده توسط تست های بیوشیمیابی، استخراج ژنوم صورت گرفت، سپس به کمک پرایمرهای طراحی شده و روش PCR به بررسی وجود یا عدم وجود ژن *cagE* انجام شد.

یافته ها : از ۹۲ کشت مثبت، ۱۰، ۲۸، ۲۰، ۳۴، ۳۴ ایزوله به ترتیب از بیماران مبتلا به سوء هاضمه های بدون زخم، زخم اثی عشر، زخم معده و سرطان معده به دست آمد. فراوانی ژن *cagE* در نمونه های فوق به ترتیب ۸۸/۲۳ درصد، ۱۰۰ درصد، ۸۵ درصد، ۱۰۰ درصد مشاهده گردید.

استنتاج : با توجه به حضور ژن *cagE* در غالب ایزوله های مورد بررسی حضور این ژن نمی تواند شاخصی جهت تفکیک ابتلاء به بیماری های فوق باشد.

واژه های کلیدی: هلیکوباکترپیلوری، *cagE*، زخم های پیتیک، سرطان

مقدمه

اپیتلیوم معده بیش از نیمی از مردم جهان قابل ردیابی است. این باکتری بیماریزا مسئول التهاب معده یا

هلیکوباکترپیلوری باکتری گرم منفی، میکروآئروفیل، مارپیچی و دارای تاثر ک می باشد که به طور مزمن در

⁺ مولف مسئول: دکتر محمد رضا پورمند- تهران، صندوق پستی ۱۴۱۵۵-۶۴۴۶، گروه پاتوبیولوژی دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران
E-mail: mpourmand@tums.ac.ir

* استادیار گروه پاتوبیولوژی دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران

** استادیار گروه میکروب شناسی دانشگاه آزاد اسلامی قم

*** کارشناسی ارشد میکروب شناسی دانشگاه آزاد اسلامی قم

تاریخ دریافت: ۸۶/۸/۹ تاریخ ارجاع جهت اصلاحات: ۸۶/۹/۲۶ تاریخ تصویب: ۸۶/۱۱/۳

در ایزوله‌های هلیکوباکترپیلوری منطقه شانگ‌های است^(۸). در بررسی بعمل آمده مشخص شد که ژن cagE در نمونه‌های جدا شده از بیماران H.Pylori مثبت در ایالات متحده حدود ۶۲ درصد به همراه ژن cagA بوده است^(۹) در حالی که در مطالعه انجام شده در ژاپن مشخص شد که میزان cagE در بیماران H.pylori مثبت ۹۸/۸ درصد بوده است^(۱۰). در تحقیق انجام شده در ژاپن در نمونه‌های زخم معده و زخم اثنی عشر مشخص شد که ژن cagE به ترتیب در ۹۲/۹ درصد و ۹۱/۳ درصد از H.pylori جدا شده است^(۱۱) و در چین مشخص شد که ژن cagE در H.pylori باعث افزایش سرطان معده می‌شود در حالی که ژن‌های cagAs1 و VacAm1 و VacAm2 در نمونه‌های جدا شده از این باکتری در بیماران سرطان معده و دیسپلазی غیر زخمی علاوه بر عوامل ذکر شده، عوامل ژنی میزبان به همراه عوامل محیطی شامل رژیم غذایی نیز شاید در بروز بیماری شرکت داشته باشند^(۱۲). در این مطالعه ما به بررسی وضعیت سویه‌های هلیکوباکترپیلوری جدا شده از بیماران همراه با بیماری‌های NUD، زخم‌های پستیک و سرطان از نظر وجود ژن cagE پرداختیم.

مواد و روش‌ها

جداسازی و کشت:

در این راستا ۱۵۰ بیوپسی از بیماران با مشکلات معده‌ای که توسط پزشک متخصص تشخیص داده شده بود از بخش‌های آندوسکوپی بیمارستان شریعتی مورد بررسی قرار گرفتند. این بیوپسی‌ها برای کشت با استفاده از سرم نرمال به آزمایشگاه میکروبشناسی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی تهران انتقال داده شد.

گاستریت مزمن می‌باشد و آلدگی با این ارگانیسم یک علامت خطر مهم برای زخم‌های گوارشی و سرطان معده است^(۱,۲). فاکتورهای مهم بیماری‌زایی هلیکوباکترپیلوری شامل: اوره آز، فلاژل، ادھزین، سیتوتوکسین واکوئل زا (vacA)، cagA و جزیره پاتوژنیته (cagPAI) می‌باشد. که به نظر می‌رسد از همه مهمتر جزیره بیماری‌زایی cagPAI است^(۳,۴).

cagPAI یک جایگاه ۴۰ کیلو جفت بازی از DNA می‌باشد که به وسیله انتقال افقی از یک قطعه ژنوم حاصل می‌شود. cagPAI به درون ژنوم گلوتامات راسماز کروموزومی وارد می‌شود^(۵) و در انتهای ۳' ژن گلوتامات راسماز قرار می‌گیرد. ناحیه cag چایگرینی قطعه‌ای به طول ۶۰۵ bp به دو قسمت cagI و cagII تقسیم می‌شود^(۴). cagPAI شامل ۳۱ ژن می‌باشد که ۶ مورد از این ژن‌ها، سیستم ترشحی تیپ IV را رمزگذاری می‌کنند که برای انتقال مجموعه‌های ملکولی متنوع در طول غشاء باکتری به فضای خارج سلولی اختصاص یافته و ویژه می‌شود^(۴).

در مطالعه انجام شده مشخص شد که ژن cagI شامل دو ژن PigA و PigB بوده که معادل cagE و معادل ژن‌های cagC، cagD می‌باشد^(۵). ژن cagA در انتهای ۳' و پائینی ترین بخش cagPAI قرار دارد^(۵).

هلیکوباکترپیلوری را بر اساس وجود و یا عدم وجود ژن‌های cagA و vacA به دو تیپ تقسیم‌بندی می‌کنند که تیپ I دارای ژن‌های cagA و vacA می‌باشد در حالی که تیپ II فاقد ژن cagA است. ثابت شده که سویه‌های تیپ I غالباً در ایجاد سرطان معده و زخم دوازدهه شرکت دارند^(۶,۷).

براساس مطالعات انجام شده، محققین معتقدند که cagPAI نسبت به cagA مارکر بهتری از شاخص cagE

به منظور تأیید نتایج حاصل از PCR، از ژن ureA استفاده شد. پرایمر برای تکثیر ژن ureA (۴۱۱bp) قبلًا توصیف شده بود^(۹) (جدول شماره ۱). این ژن به صورت حفاظت شده در تمام سویه‌ها وجود داشته و به منظور بررسی نمونه‌های منفی از نظر ژن cagE استفاده گردیده بود (جدول شماره ۱).

از سوش هلیکوباترپیلوری ATCC 43504 نیز به منظور کنترل مثبت استفاده گردید.

واکنش PCR برای ژن cagE:

برای ۵۰ میکرولیتر محصول طبق دستورالعمل ژن فن آوران شامل: ۳۵ میکرولیتر آب مقطر استریل، ۵ میکرولیتر بافر، ۲ میکرولیتر Mg^{2+} ، ۱ میکرولیتر dNTP (200 μ M)، ۲ میکرولیتر (4 00ng) از محلول پرایمر (F و R) و ۰/۳ میکرولیتر super taq (2.5 U) استخراج شده بود.

تکثیر قطعه در دستگاه ترموسایکلر با استفاده از برنامه: یک دمای ۹۵ درجه رسوب‌سازی اولیه به مدت ۳ دقیقه، سپس ۳۵ سیکل ۹۴ درجه ۱ دقیقه، ۵۲ درجه ۱ دقیقه و ۷۲ درجه ۱ دقیقه و در آخر ۷ دقیقه در دمای ۷۲ درجه انجام گردید.

واکنش PCR برای ژن ureA:

برای ۵۰ میکرولیتر محصول شامل: ۳۵ میکرولیتر آب مقطر استریل، ۵ میکرولیتر بافر، ۲ میکرولیتر dNTP (3.5mM)، ۱ میکرولیتر Mg^{2+} (2.5U) و پرایمر (Forward and Reverse primers) (4 00ng) میکرولیتر super taq polymerase (۰/۳ میکرولیتر) و میکرولیتر از DNA استخراج شده بود. برنامه مورد استفاده در دستگاه PCR برای تکثیر این ژن عبارت بود از: یک دمای دناتوراسیون ۹۵ درجه اولیه به مدت ۵

نمونه‌های بیوپسی سریعاً بر روی محیط بروسل آغاز و محیط کشت اختصاصی کمپیلوباکترسلکتیو آگار حاوی ۱۰ درصد خون گوسفند و آنتی‌بیوتیک‌های وانکومایسین، تریمتوپریم و آمفوتیریسین B، تلقیح گردیدند و سپس با استفاده از گازبک C و جار بی‌هوایی در اتو ۳۷ درجه سانتی‌گراد به مدت ۴۸-۷۲ ساعت قرار داده می‌شوند. کلندی‌های به دست آمده که حاوی باسیل گرم منفی، اسپیرال شکل، کاتالاز، اوره آز و اکسیداز مثبت بودند، به عنوان کلندی‌های هلیکوباترپیلوری تشخیص داده می‌شدند. سپس کلندی‌های موردنظر در آب مقطر استریل جمع‌آوری می‌گردید و در دمای ۲۰° برای انجام کارهای مولکولی نگهداری می‌شد.

:Polymerase Chain Reaction (PCR)

برای انجام تست PCR، ابتدا از نمونه‌های نگهداری شده در شرایط ۲۰-درجه سانتی‌گراد استخراج به عمل آمده است. در این مطالعه به منظور استخراج Diatom Kit) DNA extraction Kit از DNA از Sigma (استفاده شده است که بر مبنای استفاده از GUSCN-Silica gel طراحی شده بود برای انجام تست PCR و تکثیر قطعه ۵۰۰bp ژن cagE از پرایمرهای مناسب که قبلًا توصیف شده بود (جدول شماره ۱) و master Gradient) PCR Machin آلمان) استفاده شده است.

جدول شماره ۱: پرایمرهای طراحی شده ژن‌های cagE و ureA

cagE-F	5'-TTGAAACTTCAAGGATAGGATAGAC-3'
cagE-R	5'-GCCTAGCGTAATATCACCATTACCC-3'
urea-F(HPU-1)	5'-CCCAATGGTAAATTAGTT-3'
urea-R(HPU-2)	5'-CTCCTTAATTGTTTTAC-3'

در کل ۸۵ ایزوله (۹۲/۳۹ درصد) ژن *cagE* را حمل می‌کردند. فراوانی ژن *cagE* در سویه‌های مرتبط با هر گروه در جدول شماره ۲ نشان داده است.

جدول شماره ۲: فراوانی ژن *cagE* در بیماران مبتلا به زخم های پیشک، سرطان معده و NUD

	تعداد	<i>cagE⁺</i>
Gastric Cancer	۱۰	۱۰(۱۰۰%)
Duodenal Ulcer	۲۸	۲۸(۱۰۰%)
Gastric Ulcer	۲۰	۱۷(۸۵%)
Non Ulcer Dyspepsia	۳۴	۳۰(۸۸,۲۴%)

بحث

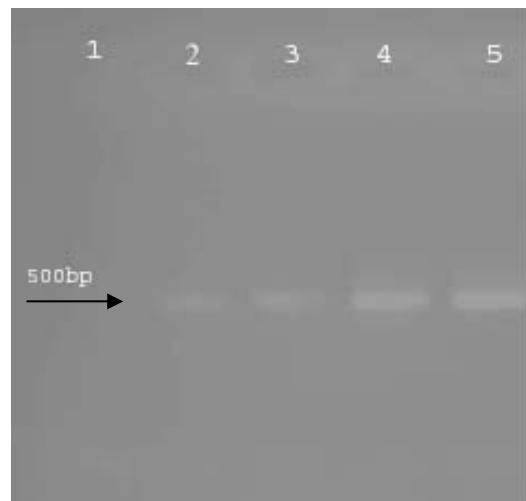
در بررسی‌های بعمل آمده در این تحقیق مشخص شد که ژن *CagE* در ۹۲ درصد از *H.Pylori* بیماران جدا شده است. همانطور که در نتایج اشاره شد ژن *cagE* در هلیکوباکترپیلوری بر روی *cagPAI* واقع شده و به عنوان یک فاکتور مهم محسوب می‌شود. Day و همکارانش بیان کردند که هلیکوباکترپیلوری‌های دارای ژن *cagE* در کودکان کانادایی با زخم دوازدهه مشاهده می‌شوند(۱۳). در مطالعه Jenks و همکارانش بیان گردید که حضور کامل جزیره بیماریزا در ایزوله‌های بیماران با زخم دوازدهه بیش از گاستریت است(۱۴). در همین حال آنها نشان دادند که هیچ ژن مناسب و قابل اعتمادی در *cagPAI* وجود ندارد که بتواند مرتبط با علائم بالینی باشد. میزان ایزوله‌های *cagE⁺* در بیماران *H.Pylori* در ۳ چینی، Indian، Malay عبارت بود از: ۷۰، ۸۱/۶، ۳۹ و ۴۹ درصد(۱۵). در مطالعه دیگری توسط Tiwari و همکاران در سال ۲۰۰۵ حضور ژن *cagE* در ایزوله‌های براق بیماران هندی ۸۷/۵ درصد گزارش شد که از این مقدار ۹۲ درصد بیماران دارای زخم و ۷۷/۵ درصد بیماران NUD

دقیقه، ۳۵ سیکل ۹۵ دقیقه برای ۱ دقیقه، ۴۵ درجه برای ۱ دقیقه و ۷۲ درجه برای ۱ دقیقه و در نهایت یک دمای ۷۲ درجه برای ۱۰ دقیقه.

محصول PCR به دست آمده در ژل ۲ درصد آگاروز با اتیدیوم بروماید رنگ‌آمیزی شده و با استفاده از الکتروفورز ران شد و سپس با استفاده از UV ترانس لومنیتور باندها مشاهده گردید.

یافته‌ها

از ۱۵۰ نمونه بیوپسی متعلق به ۷۸ مرد و ۷۲ زن، ۹۲ نمونه مثبت بدست آمده که ۳۴ نمونه مربوط به افراد مبتلا به ZN، ۲۸ نمونه مربوط به افراد مبتلا به زخم معده و ۱۰ نمونه مربوط به افراد مبتلا به سرطان معده بود. بعد از PCR محصول ۵۰۰ bp مشاهده شده در ژل آگارز به عنوان نمونه حاوی ژن *cagE* در نظر گرفته می‌شد(شکل شماره ۱) و نمونه‌های *cagE* منفی که حاوی محصول ۴۱۱ bp ژن ureA بودند به عنوان نمونه *cagE* منفی تایید می‌شدند.

شکل شماره ۱: مشاهده باند متعلق به ژن *cagE* به اندازه ۵۰۰ bp روی ژل الکتروفورز: ستون اول کنترل منفی و ستون‌های ۲، ۳، ۴ و ۵ ایزوله‌های *cagE* مثبت.

متوجه شدند که تمامی cagE مثبت‌ها، cagA مثبت نیز بودند(۹).

در مطالعه ما در میان ایزولهای cagE⁺ (۸۵)، ۱۰ بیمار دارای سرطان معده، ۲۸ بیمار دارای زخم دوازده، ۱۷ بیمار دارای زخم معده و ۳۴ بیمار دارای NUD بودند که فراوانی آنها به ترتیب، ۱۰۰، ۸۵ و ۸۸/۲۴ درصد بود که این مقادیر تفاوت معنی‌داری با مقادیر گزارش شده در چین(۰/۳ درصد)، میدوست ایالات متحده امریکا(۶۲ درصد) و قومیت‌های مالزیابی (۳۹ chinese) ۷۰ درصد، ۸۱/۶ Indian و ۸۱/۶ Malay درصد) دارد و نشان می‌دهد که ژن cagE در ایزولهای H.pylori در ایران می‌تواند نقش مؤثر و مهمی در ایجاد زخم‌های پیتیک دارا باشد.

مطابق با نقش این ژن در سویه‌های مرتبط با بیماری‌های معده در این کشورها به نظر می‌رسد که وجود cagE می‌تواند به عنوان شناساگر در اکنتر قریب به اتفاق سویه‌های هلیکوباکترپیلوری در کشور ما نیز در نظر گرفته شود. همان‌طور که گفته شد فراوانی ژن cagE در ایران، تفاوت معنی‌داری با مقادیر گزارش شده در چین، ما لزی و ایالات متحده آمریکا دارد ولی با توجه به مطالعه محققان در ژاپن با یافته‌های ما همخوانی دارد. باید توجه داشت با توجه به حضور ژن cagE در غالب نمونه‌های مورد بررسی حضور این ژن نمی‌تواند شاخصی جهت تمایز ابتلاء بیماران مبتلا به زخم‌های پیتیک، سرطان معده و سوءهاضمه‌های بدون زخم باشد.

سپاسگزاری

نویسنده‌گان این مقاله بر خود لازم می‌دانند تا از آقای دکتر ناصر ابراهیمی دریانی متخصص گوارش جهت در اختیار گذاردن نمونه‌های بیوپسی کمال تشکر را داشته باشند.

بودند(۱۶). در بررسی‌های عمل آمده بر روی ۸۱ بیمار که از H.Pylori مثبت بوده اند در ۸۰ نمونه (۹۸/۸) درصد) ژن cage جدا شده است(۱۰) و در مطالعه جداگانه از نمونه‌های زخم معده و زخم اثی عشر ژن Cage به ترتیب در ۹۲/۹ درصد و ۹۱/۳ درصد از H.Pylori جدا شده است(۱۱). در تحقیق انجام شده در چین مشخص شد که ژن cagE باعث افزایش Fukuta ۲۰۰۲ Gastric Cancer می‌شود(۱۲). در سال ۲۰۰۲ همکارانش متوجه شدند که حدود ۹۸/۸ درصد از cagE ایزولهای دارای ژن cagE بودند و یک بیمار فاقد cagE بود که مبتلا به گاستریت بود. بنابراین آنها بیان کردند که هیچ ارتباطی بین موقعیت cagE و علائم بالینی وجود ندارد(۱۷).

و همکارانش نیز در سال ۲۰۰۶ پس از مطالعات خود به این نتیجه رسیدند که فراوانی ژن cagE در بیماران در منطقه شانگهای چین ۹۹ درصد (۹۸/۹۹) بود که این میزان در مقایسه با cagA (۸۴/۸٪) بیشتر بود. در میان بیماران cagE⁺، ۱۷ بیمار دارای گاستریت سطحی مزمن، ۲۱ بیمار دارای گاستریت آترووفی مزمن، ۱۸ بیمار دارای زخم معده، ۲۳ بیمار دارای زخم دوازده و ۱۹ بیمار دارای سرطان معده بودند و میزان فراوانی هر یک به ترتیب ۱۰۰ و ۹۴/۱۰۰ و ۷۰ و ۱۰۰ درصد بود. همچنین آنها متوجه شدند که از بین این cagE⁺ ها، ۱۴ سویه cagA⁻ بودند. بنابراین آنها به این نتیجه رسیدند که cagE شاخص مهمتر و بهتر از فاکتور cagPAI در بیماران آلوده به هلیکوباکترپیلوری در منطقه شانگهای بود(۸).

Podzorski و همکاران وی در سال ۲۰۰۳ بر روی بیماران منطقه میدوست ایالات متحده امریکا مطالعاتی انجام دادند. آنها میزان فراوانی ژن cage را در این بیماران ۶۲ درصد تخمین زدند. آنها در تحقیقاتشان

References

- Makola D, Peura DA, Crowe SE. Helicobacter pylori Infection and Related Gastrointestinal Diseases. *J Clin Gastroenterol* 2007; 41(6): 548-558.
- Peter S, Beglinger C. Helicobacter pylori and gastric cancer: the causal relationship. *Digestion* 2007; 75(1): 25-35.
- Kundu P, Mukhopadhyay AK, Patra R, et al. Cag pathogenicity island-independent up-regulation of matrix metalloproteinases-9 and -2 secretion and expression in mice by Helicobacter pylori infection. *J Biol Chem* 2006; 281(45): 34651-34662.
- Akopyants NS, Clifton SW, Kersulyte D et al. Analysis of the *cag* pathogenicity island of Helicobacter pylori. *Mol Microbiol* 1998; 28: 37-53.
- Tummura MK, Sharma SA, Blaser MJ et al. Helicobacter pylori *picB*, a homologue of *Bordetella pertussis* toxin secretion protein, is required for induction of IL-8 in gastric epithelial cells. *Mol Microbiol* 1995; 18: 867-876.
- Atherton JC, Cao P, Peek RM et al. Mosaicism in vacuolating cytotoxin alleles of Helicobacter pylori: Association of specific *vacA* with cytotoxin production and peptic ulceration. *J Biol Chem* 1995; 270: 17771-1777.
- Weel JF, Van der Hulst RW, Gerrits Y et al. The interrelationship between cytotoxin-associated gene A, vacuolating cytotoxin, and *Helicobacter pylori* related disease. *J Infect Dis* 1996; 173: 117-175.
- Li X, Liu W, Xu W, Shi Y and Xiao S. Clinical implications and prevalence of *cagA*, *cagE* and *cagT* genes in the pathogenicity island of *Helicobacter pylori* strains isolated from Shanghai patients. *Chin J Dig Dis* 2001; 2(3): 133-136.
- Podzorski RP, Podzorski DS, Wuerth A & Tolia V. Analysis of the *vacA*, *cagA*, *cagE*, *iceA*, and *babA2* genes in *Helicobacter pylori* from sixty-one pediatric patients from the Midwestern United States. *Diagn Microbiol Infect Dis* 2003; 46: 83-88.
- Fukuta K, Azuma T, Ito Y, Suto H, Keida Y, Wakabayashi H, Watanabe A, Kuriyama M. Clinical relevance of *cagE* gene from *Helicobacter pylori* strains in Japan. *Dig Dis Sci* 2002; 47(3): 667-674.
- Sadakane Y, Kusaba K, Nagasawa Z, Tanabe I, Kuroki S, Tadano J. Prevalence and genetic diversity of *cagD*, *cagE*, and *vacA* in *Helicobacter pylori* strains isolated from Japanese patients. *Scand J Gastroenterol* 1999; 34(10): 981-986.
- Fock KM, Subbiah D, Ang TL, Ang DTL, Lim DT, Wong WK, Toh HC, Ng TM, Teo EK, Tan JY; Gastric cancer is associated with *Helicobacter pylori* *cagE*

- genotype in Chinese patients. 2003 ASCO Annual Meeting, *Proc Am Soc clin Oncol* 22: 2003 (abstract 1433).
13. Day AS, Jones NL, Lynett JT, Jennings HA, Fallone CA, Beech R & Sherman PM. cagE is a virulence factor associated with Helicobacter pylori-induced duodenal ulceration in children. *J Infect Dis* 2000; 181: 1370-1375.
14. Jenks PJ, Megraud F & Labigne A. Clinical outcome after infection with Helicobacter pylori does not appear to be reliably predicted by the presence of any of the genes of the cag pathogenicity island. *Gut* 1998; 43: 752-758.
15. Tan HJ, Rizal AM, Rosmadi MY et al. Distribution of Helicobacter pylori cagA, cagE and vacA in different ethnic groups in kuala Lumpur, Malaysia. *J Gastroen Hepatol* 2005; 20: 589-594.
16. Tiwari SK, Khan AA, Ahmed KS et al. Polymerase chain reaction based analysis the cytotoxin associated gene pathogenicity Island of Helicobacter pylori from saliva. *Gastrol* 2005; 20: 1560-1566.
17. Fukuta K, Azuma T, Ito Y et al. Clinical Relevance of cagE gene from Helicobacter pylori strains in Japan. *Dig Dis Sci* 2002; 97(3): 667-674.